

ตอนที่ 2 อักษรธรรมอีสาน

ประเมินผลตนเองก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้เดิมของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของตัวอักษรธรรมอีสาน

คำแนะนำ ให้นักศึกษาอ่านคำถามที่ละเอียดแล้วตอบคำถามด้วยตนเองโดยไม่ต้องอ่านตำราแบบประเมิน ผลชุดนี้ใช้เวลา 20 นาที เสร็จแล้วดูคำตอบท้ายบท

1. ที่เรียกตัวอักษรชนิดนี้ว่า อักษรตัวธรรม เพราะใช้บันทึกเรื่องเกี่ยวกับศาสนาพุทธ (ถูก ผิด)
2. ตัวอักษรธรรมที่ใช้กันทั่ว ๆ ไป มี 70 ตัว (ถูก ผิด)
3. ตัวพยัญชนะอักษรธรรมมี 60 ตัว (ถูก ผิด)
4. ตัวพยัญชนะอักษรธรรม จัดเป็นพยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวเพ็อง (ถูก ผิด)
5. ตัวอักษรธรรมอีสานพัฒนามาจากอักษรธรรมล้านนา (ถูก ผิด)
6. หลักฐานการพบจารึกอักษรธรรมอีสานที่เก่าที่สุดจารึกเมื่อปี พ.ศ. 2106 (ถูก ผิด)
7. ผู้ที่มีบทบาทให้อักษรธรรมล้านนาแพร่เข้าสู่อาณาจักรล้านช้างคือพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ถูก ผิด)
8. พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช มีเชื้อสายราชวงศ์มังราย (ถูก ผิด)
9. ตัวอักษรที่เป็นต้นแบบของตัวอักษรธรรม คือตัวอักษรมอญโบราณ (ถูก ผิด)
10. จารึกวัดสังคโลกเทวาลัย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นจารึกอักษรธรรมที่มีอายุเก่าที่สุดในบรรดาจารึกอักษรธรรมที่พบในประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ถูก ผิด)
11. ภาคอีสานกับภาคเหนือในอดีตมีความสัมพันธ์กันโดยตรงโดยไม่มีอาณาจักรใดมาเชื่อมโยง (ถูก ผิด)
- ภาคอีสานกับภาคเหนือในอดีตมีความสัมพันธ์กันโดยมีอาณาจักรล้านช้างเป็นตัวเชื่อม (ถูก ผิด)
- พระแก้วมรกตถูกอัญเชิญไปประดิษฐานที่อาณาจักรล้านช้างสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช (ถูก ผิด)
14. อักษรธรรมอีสานใช้จารหรือจารึกด้วยภาษาบาลีเท่านั้น (ถูก ผิด)

15. อักษรธรรมอีสานและอักษรไทยน้อยมีพัฒนาการมาพร้อม ๆ กัน
(ถูก ผิด)
16. ตัวอักษรจารึกที่พบในประเทศไทยยุคแรก ๆ เป็นตัวอักษรนำเข้า
(ถูก ผิด)
17. ตัวอักษรธรรมอีสานเป็นตัวอักษรที่นักปราชญ์ชาวอีสานคิดขึ้นมาเอง
(ถูก ผิด)
18. ตัวอักษรธรรมที่ใช้อยู่ในภาคอีสานของไทยกับที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นตัวอักษรคนละแบบกัน (ถูก ผิด)
19. ตัวอักษรที่ถือว่าเป็นต้นแบบของตัวอักษรที่ใช้อยู่ในประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และไทย คือ ตัวอักษรปัลลวะ (ถูก ผิด)
20. ตัวอักษรปัลลวะกับตัวอักษรคฤนธ์เป็นตัวอักษรคนละแบบกัน (ถูก ผิด)

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ให้นักศึกษาเข้าใจความเป็นมาหรือพัฒนาการของตัวอักษรธรรมอีสาน
2. ให้นักศึกษารู้จักอักษรตัวธรรมที่ใช้อยู่ในภาคอีสานของไทยและที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. ให้นักศึกษารู้จักพยัญชนะตัวเต็ม พยัญชนะตัวเชิง ตัวเพ็อง ห้อย หรือ ตีน
4. ให้นักศึกษาได้รู้จักอักษรวิธีของอักษรธรรมอีสาน

2. คำโครงเรื่อง

2.1 หัวข้อเรื่อง

1. รูปพยัญชนะอักษรตัวธรรมอีสาน
2. อักษรวิธีของอักษรธรรมอีสาน
3. รูปสระอักษรธรรมอีสาน
4. หลักเกณฑ์การใช้สระเครื่องหมายประกอบการเขียน

2.2 แนวคิด

ในอดีตภาคอีสานปรากฏหลักฐานว่าเคยมีการใช้ตัวอักษรอย่างน้อย 5 ชนิด ได้แก่อักษรปัลลวะ อักษรหลังปัลลวะ อักษรขอมโบราณดังกล่าวมาแล้ว อีกสองชนิดได้แก่อักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสาน อักษรไทยน้อยและอักษรธรรมอีสานเริ่มมีการใช้ในภาคอีสานราวพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ตัวอักษรธรรมนิยมจาร จารึกหรือเขียนพระไตรปิฎก หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธรูปศาสนา วรรณกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา ชาดก และตำราวิชาการสำคัญ ๆ

ตัวอักษรไทยน้อยนิยมจาร จารึก หรือเขียนเรื่องประโลมโลก วรรณกรรมเรื้องรมย์ที่ใช้อ่านในงานศพ (บุญอันเอนดี) และหนังสือราชการที่เรียกว่าลายจุ่ม รวมทั้งบันทึกส่วนตัวของเอกชน

ดังได้กล่าวมาบ้างแล้วว่าตัวอักษรธรรมอีสานพัฒนามาจากตัวอักษรขอมโบราณที่พบในอาณาจักรทวารวดีโดยผ่านตัวอักษรขอม ตัวเมือง หรือตัวอักษรธรรมล้านนา ตัวอักษร

ธรรมล้านนา ตัวเมือง หรือตัววนได้แพร่กระจายเข้าสู่อาณาจักรล้านช้างสมัยราชวงศ์มังราย โดยมีจารึกฐานพระพุทธรูปวัดสี่สะเกดเมืองเวียงจันทน์ซึ่งลงศักราชตรงกับ พ. ศ. 2033 และจารึกฐานพระพุทธรูปพระประธานพระอุโบสถวัดพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมประเทศไทย ลงศักราชตรงกับ พ. ศ. 2046 และจารึกวัดสังคโลกทเวาลัย เมืองหลวงพระบาง ลงศักราชตรงกับ พ. ศ. 2070 เป็นหลักฐานยืนยัน

ตัวอักษรธรรมเจริญรุ่งเรืองมีการใช้อย่างแพร่หลายบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่โขงทั้งฝั่งขวาและฝั่งซ้ายซึ่งหมายรวมถึงภาคอีสานของไทยด้วย ในส่วนของตัวอักษรธรรมที่ใช้ในภาคอีสานของไทยเรียกว่าตัวอักษรธรรมอีสาน ตัวอักษรธรรมอีสานใช้สืบทอดกันมาหลายศตวรรษจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนให้เรียนอักษรไทยภาคกลางขึ้น ตัวอักษรธรรมอีสานจึงหมดความสำคัญลงคงมีการเรียนการสอนอยู่เฉพาะบางกลุ่มเช่นตามวัด หรือ ตามบ้านหมอเจ้าพิธีต่าง ๆ เท่านั้น ปัจจุบันนี้มีผู้น้อยมากซึ่งผู้รู้เหล่านั้นจัดอยู่ในกลุ่มผู้สนใจเช่นคนเฒ่าคนแก่ ตามสถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนและตามวัดบางวัดเท่านั้น

3. เนื้อหาหัวข้อที่ 1 รูปพยัญชนะอักษรตัวธรรม

3.1 ประเด็นสำคัญ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า อักษรตัวธรรมเป็นอักษรที่มีรากฐานมาจากอักษรมอญโบราณที่พบในอาณาจักรทริภุชเวศ หรือจังหวัดลำพูนในปัจจุบันราวพุทธศตวรรษที่ 18 ตัวอักษรธรรมเมื่อใช้ในอาณาจักรล้านนาเรียกว่าอักษรธรรมล้านนา ตัววน หรือตัวเมือง เมื่อใช้ในภาคอีสานเรียกว่าอักษรธรรมอีสาน อักษรธรรมล้านนากับอักษรธรรมอีสานมีรูปทรงสัดส่วนส่วนใหญ่ของตัวอักษรเหมือนกันจะมีที่ต่างกันบ้างก็เป็นบางตัวเท่านั้นประเด็นนี้อาจมองได้ว่าระยะแรกก็คือตัวอักษรตัวเดียวกัน ต่อมาเมื่อมีการแพร่หลายเข้าสู่อาณาจักรล้านช้างและภาคอีสานของไทยก็ได้ดัดแปลงบางส่วน บางตัวของเส้นอักษร ขณะเดียวกันตัวอักษรที่ใช้อยู่ในอาณาจักรล้านนาก็ถูกดัดแปลงและเพิ่มเติมบางตัว บางส่วนของเส้นอักษรเพื่อความเหมาะสมกับการปรับใช้กับแท่นพิมพ์

ตัวอักษรธรรมที่พบในหนังสือธรรมอีสานที่ใช้เขียนคำภาษาบาลี คำภาษาพื้นเมือง (นิสสัย) ตลอดจนที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวรวมกันมีทั้งหมด 66 ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะ 38 ตัว สระ 28 ตัว พยัญชนะจัดเป็นพยัญชนะตัวเต็ม และพยัญชนะตัวเพื่อง ตัวห้อย ตีน ตัวเชิง หรือ พยัญชนะตัวครึ่งซึ่งมีอยู่ 19 ตัว

พยัญชนะทั้ง 38 ตัวนั้น ใช้เขียนคำภาษาบาลี 33 ตัว พยัญชนะที่เพิ่มเข้ามาเพื่อใช้เขียนภาษาพื้นเมืองหรือคำภาษาท้องถิ่น 5 ตัว

สระประกอบด้วยสระลอย สระจม และสระพิเศษ

ตัวเลขประกอบด้วยตัวเลขธรรมและตัวเลขโหรา

พยัญชนะ 9 ตัว ได้แก่ พ ฉ ฌ ญ ฎ ฏ ฒ ณ พ นิยมเขียนภาษาบาลีเท่านั้น

พยัญชนะตัว ใช้แทนเสียง ด ในภาษาถิ่น
พยัญชนะตัว ฉ ภาคกลาง ภาษาถิ่นอีสานใช้พยัญชนะตัว ส แทน
พยัญชนะตัว ช ใช้แทนเสียง ช เมื่อใช้เขียนคำภาษาบาลี ใช้แทนเสียง ช เมื่อใช้เขียนคำภาษาถิ่นอีสาน

พยัญชนะตัว ใช้แทนเสียง อ นำ ย ใช้เขียนเฉพาะภาษาถิ่นอีสาน

พยัญชนะตัว เมื่อประสมกับสระ +ๆ ได้รูปเป็น

พยัญชนะตัว เป็นได้ทั้งพยัญชนะตัว ป และ บ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของคำที่ใช้

พยัญชนะตัว ร ถ้าใช้เขียนคำภาษาถิ่นอีสานออกเสียงเป็น ฮ

นิคหิต + ใช้เป็นพยัญชนะตัวสะกด เมื่อใช้เขียนคำภาษาบาลีและมีสระ อะ อิ อุ ประสมอยู่

พยัญชนะที่ใช้แทนได้ทั้งเสียงสระและพยัญชนะหรือที่เรียกว่ากึ่งสระกึ่งพยัญชนะ

ประกอบด้วย (ย ว อ)

การใช้พยัญชนะตัว (ค) แทน ตัว (ก) ได้โดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งบางครั้งพบว่ามีการใช้พยัญชนะตัว (ก) ตรงตามตัวก็มี

หลักเกณฑ์การวางรูปพยัญชนะ

1. ใช้เป็นพยัญชนะต้นคำ ใช้ได้ทั้ง 38 รูป โดยเขียนพยัญชนะไว้ต้นคำ ใช้เป็นพยัญชนะควบกล้ำ พยัญชนะตัวเพ็อง ร ล ว พยัญชนะตัว ร ควบกับพยัญชนะตัวอื่นให้เขียน (ร) หรือ ระวง ไว้หน้าพยัญชนะตัวที่ ร ควบกล้ำด้วย

2. ใช้เป็นพยัญชนะตัวสะกดใช้ได้ทั้งรูปพยัญชนะตัวเต็มและรูปพยัญชนะตัวเพ็อง

3. การใช้พยัญชนะตัวสะกดตัวตาม ตามหลักการทำสังโยคของภาษาบาลีซึ่งใช้รูปพยัญชนะ 33 ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะวรรคและพยัญชนะเศษวรรคดังนี้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 1 ซ่อนหน้าพยัญชนะตัวที่ 1 และ 2 ในวรรคของตนได้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 2 ซ่อนหน้าพยัญชนะตัวที่ 2 และ 3 ในวรรคของตนได้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 3 ซ่อนหน้าพยัญชนะตัวที่ 3 และ 4 ในวรรคของตนได้

พยัญชนะวรรคตัวที่ 4 ซ่อนหน้าพยัญชนะตัวที่ 4 และ 5 ในวรรคของตนได้และ

พยัญชนะที่สุดวรรค ตัวที่ 5 ซ่อนหน้าพยัญชนะในวรรคได้ทุกตัวยกเว้นพยัญชนะตัว

ง ไม่สามารถซ่อนหน้าตนเองได้

พยัญชนะเศษวรรคใช้เป็นตัวสะกดตัวตามพยัญชนะอื่น ๆ ได้ทั่วไป

4. พยัญชนะตัวเพ็อง 19 ตัว ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นได้ แต่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวสะกด ตัวควบกล้ำ และตัวถูกนำได้

สระอักษรธรรมอีสาน

สระอักษรธรรมอีสานประกอบด้วย สระลอย สระจมและสระพิเศษ

สระลอยมี 9 ตัว (อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ เอา)

สระจมหรือ บางที่เรียกว่า สระ ประสมมี 28 ตัว ได้แก่ (ะ ำ อี อี้ อึ อื อู
อุ เอะ เอ แอะ แอ โอะ โอ เอาะ เออ ออ อัวะ อัว เอียะ เอีย เอื้อะ เอื้อ อำ
ไอ โไอ เอา ออย)

สระพิเศษมี 1 ตัว (ฤ ฤา ฎ ฎา)

เครื่องหมายประกอบการเขียน ได้แก่

1. เครื่องหมายนิคหิต + ใช้เขียนแทนพยัญชนะที่สูญวรรค เมื่อใช้เขียนคำภาษาบาลี
ใช้แทนเสียงสระอที่ไม่มีตัวสะกด เมื่อใช้เขียนคำภาษาถิ่นไทยอีสาน

2. ไม้กง + มีวิธีการใช้ 3 ประการ

2.1 ใส่เครื่องหมายไม้กง เพื่อแสดงให้เห็นว่า คำนั้นประสมด้วยสระและมีตัวสะกด
เท่ากับเสียงสระ โอะลดรูป

2.2 ใช้เขียนประกอบตัว (ว) กับสระ อัวะ อัว

2.3 ใช้เขียนประกอบกับสระ (เอา) เมื่อใช้เขียนคำภาษาพื้นเมืองหรือ
ภาษาไทยถิ่นอีสาน

3. ไม้ขีด + ใช้เขียนบนพยัญชนะในการประกอบคำทำหน้าที่ 4 ประการ

3.1 ใช้เป็นตัวสะกดแทนพยัญชนะตัว (ก)

3.2 ใช้เขียนกำกับคำที่ประสมด้วยสระอที่มีตัวสะกด (เสียงสั้น)

3.3 ใช้ทำหน้าที่เหมือนไม้หันอากาศ

3.4 ใช้ประกอบสระ (เอียะ เอีย)

4. ไม้ยมก ใช้เขียนแทนการซ้ำคำหรือ ซ้ำความเหมือนการใช้ไม้ยมกใน
ภาษาไทยปัจจุบัน

5. เครื่องหมายทัณฑฆาต ใช้เขียนบนพยัญชนะตัวที่ไม่ต้องการออกเสียง

6. เครื่องหมายไม้ไต่คู้ ใช้เขียนกำกับบนพยัญชนะทำให้เกิดเสียงสั้นเหมือน
การใช้ไม้ไต่คู้ในอักษรไทยปัจจุบัน

เครื่องหมายวรรณยุกต์

ตัวอักษรธรรมที่พบยุคแรก ๆ ไม่มีการใช้วรรณยุกต์ แต่หลังจากพุทธศตวรรษที่ 24
เป็นต้นมาพบว่ามีการใช้ยู่บ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวอักษรธรรมที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ามีการใช้รูปวรรณยุกต์อยู่ 2 รูปคือ รูปวรรณยุกต์เอก
และรูปวรรณยุกต์โท

นอกจากเครื่องหมายดังกล่าวมาแล้วยังพบว่ามีการใช้เครื่องหมายอื่น ๆ อีก เช่น

1. เครื่องหมายต้นข้อความหรือเครื่องหมายที่ใช้เขียนก่อนการเข้าสู่เนื้อเรื่อง

2. เครื่องหมายจบข้อความหรือจบเรื่อง

ตัวเลข

ตัวเลขที่เคยใช้อยู่ในภาคอีสานซึ่งรวมทั้งที่พบในจารึกยุคแรก ๆ อันได้แก่จารึกอักษร
ปัลลวะหลังปัลลวะและอักษรขอมโบราณพบว่ามีใช้อยู่ 4 ชนิดด้วยกัน

1. เลขขอม จะพบในจารึกยุคแรก ๆ ที่พบในภาคอีสาน
2. เลขไทยน้อย นิยมใช้ร่วมกับการใช้ตัวอักษรไทยน้อย
3. เลขธรรม นิยมใช้ร่วมกับการใช้ตัวอักษรธรรมซึ่งใช้จารหรือจารึกเรื่องราวเกี่ยวกับ
พระพุทธศาสนา
4. เลขโหรา นิยมใช้กับการจารหรือจารึกเรื่องราวตำราต่าง ๆ เช่นตำรายา ตำรา
โหรา เป็นต้น

ตัวเลขทั้ง 4 ชนิดตามที่กล่าวมานี้ 3 ชนิดหลังมีความนิยมในการใช้ดังกล่าวมา
แล้วแต่ทั้งนี้และทั้งนั้นก็เป็นที่น่าสังเกตเพียงความนิยมเท่านั้นมิมีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าถ้าใช้ตัวธรรมแล้ว
จะต้องใช้เลขธรรม ใช้ตัวอักษรไทยน้อยแล้วจะต้องใช้ตัวเลขไทยน้อยเสมอไปไม่ ทั้งนี้อาจ
ขึ้นอยู่กับความนิยมในการใช้ตัวเลขของแต่ละท้องถิ่นก็อาจเป็นไปได้

หลักเกณฑ์การใช้ตัวเลข

ตัวเลขหลักหน่วย ใช้วางตัวเลขไว้โดด ๆ ตัวเลขหลักสิบให้วางตัวเลขสองตัวประสม
กันระหว่างเลขสองตัวนั้นให้คั่นด้วยเลขศูนย์ ตัวเลขตั้งแต่หลักร้อยขึ้นไปนิยมเขียนตัวเลขประสม
กับพยัญชนะหรือคำที่บอกจำนวนหลักไว้หน้า

3.2 กิจกรรมการเรียนรู้

ให้นักศึกษาอ่านหนังสือตำราเรียนกระบวนวิชา FL 347 หน้า 29-60 แล้วสรุปหัวข้อ
ต่อไปนี้

- 1) ตัวอักษรธรรมที่ใช้ทั้งหมดมีอยู่ที่ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะกี่ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะ
ประเภทต่าง ๆ ได้อย่างไรบ้าง.....
- 2) หลักการใช้พยัญชนะ มีวิธีการใช้อย่างไรบ้าง.....
- 3) พยัญชนะทั้งหมดมีวิธีการใช้อย่างไรและมีพยัญชนะตัวใดใช้แตกต่างจากพยัญชนะ
ตัวอื่น ๆ โดยทั่วไปอย่างไร.....
- 4) พยัญชนะทั้งหมดมีหลักเกณฑ์การวางรูปอย่างไรบ้าง.....
- 5) สระอักษรธรรมอีสานมีกี่ประเภทแต่ละประเภทมีชื่อเรียกว่าอย่างไรบ้าง.....
- 6) เครื่องหมายประกอบการเขียนมีรูปอย่างไรและมีวิธีการใช้อย่างไรบ้าง.....
- 7) เครื่องหมายที่ให้ไว้นี้
เรียกว่าเครื่องหมายอะไรและมีการใช้อย่างไร.....
- 8) ตัวเลขที่เคยใช้อยู่ในภาคอีสานในอดีตมีกี่ชนิดอะไรบ้าง.....

9) หลักเกณฑ์การใช้ตัวเลขธรรม เลขโหรา และเลขไทยน้อยส่วนใหญ่แล้วนิยมใช้
อย่างไร

4. เนื้อหาหัวข้อที่ 2 อักษรวิธีอักษรธรรมอีสาน

4.1 ประเด็นสำคัญ

อักษรวิธีอักษรธรรมอีสานหรือวิธีประสมคำหรือประกอบสระพยัญชนะให้เป็นคำมี
ความหมาย มีหลักเกณฑ์หรือวิธีการโดยแบ่งมาตราแม่สะกดออกเป็น 9 แม่ได้แก่ แม่ ก กา
แม่ กก แม่ กค แม่ กข แม่ กง แม่ กม แม่ กน แม่ เกย และแม่เกอว

4.2 กิจกรรมการเรียนรู้

ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ โดยใช้ความรู้จากหนังสือตำราเรียนกระบวนวิชา FL 347
หน้า 29-60

- 1) คำว่า สะกดด้วยมาตราแม่สะกดใดใน 9 แม่ นั้น
- 2) ตัวพยัญชนะที่ให้ไว้นี้ เรียกชื่ออย่างไร
- 3) คำว่า พยัญชนะตัวใดเป็นตัวสะกดตัวใดเป็นตัวตาม
- 4) พยัญชนะตัวใดที่นักปราชญ์ชาวอีสานคิดขึ้นมาเพื่อใช้เขียนคำพื้นเมืองโดยเฉพาะ
- 5) รูปพยัญชนะ และ เรียกว่าพยัญชนะอะไร
- 6) คำว่า สะกด
ด้วยมาตราแม่สะกดใด
- 7) คำว่า เรียกว่า
การใช้พยัญชนะแบบใด
- 8) สระ จัดเป็น
สระประเภทใด
- 9) สระ เรียกว่า
สระอะไร
- 10) ตัวเลข เรียกว่า
เลขใด

5. เนื้อหาในหัวข้อที่ 3 รูปสระอักษรธรรมอีสาน

5.1 ประเด็นสำคัญ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่ารูปสระอักษรธรรมอีสานประกอบด้วยสระลอย สระจม และสระ
พิเศษ (ให้อูในหัวข้อที่ 1)

6. เนื้อหาในหัวข้อที่ 4 หลักเกณฑ์การใช้สระ เครื่องหมายประกอบการเขียน และตัวเลข

6.1 ประเด็นสำคัญ

สระลอยเป็นสระที่สามารถเขียนไว้ต้นคำในกรณีที่พยางค์นั้นขึ้นต้นด้วยสระ 9 ตัว กล่าวคือสามารถใช้ได้โดด ๆ เสร็จอยู่ในตัวเหมือนมีเสียงสระและพยัญชนะอยู่ในสัญลักษณ์นั้น สระลอยอักษรธรรมมีใช้อยู่ 9 ตัวได้แก่

	=	อหัง	สระ
(อ)	ลอย		
	=	อาจารย์	สระ
(อา)	ลอย		
	=	อติปิโส	สระ
(อี)	ลอย		
	=	อีसान	สระ
(อี้)	ลอย		
	=	อูปัญฐาก	สระ
(อุ)	ลอย		
	=	อुरू	สระ
(อู)	ลอย		
	=	เอวัง	สระ
(เอ)	ลอย		
	=	โอปนยโก	สระ
(โอ)	ลอย		
	=	เอามานำ	สระ
(เอา)	ลอย		

สระจม ได้แก่สระที่ออกเสียงตามลำพังไม่ได้ ต้องประสมกับพยัญชนะจึงจะออกเสียงได้ ซึ่งมีลักษณะการใช้เหมือนสระอักษรไทยปัจจุบัน มี 28 รูป มีหลักเกณฑ์การใช้ดังนี้

วางไว้หน้าพยัญชนะ 5 รูปได้แก่

สระ	กาเฟ	เจตีย์
"	แม่	แก้ว
"	โพธิสัตว์	นะโม
"	โน	โย
"	ไหน	ไหล่

วางไว้บนพยัญชนะ มี 4 รูปได้แก่

สระ	หิมพาน	นิพพาน
"	ที่นี้	หมีขาว
"	หมากอี	คร่ำครี
"	กระปือ	มือถือ

วางไว้ใต้พยัญชนะ มี 3 รูปได้แก่

สระ	กุมาร	อนุบาล
”	ปู	ตระกูล
”	จอก	ศอก

วางไว้ข้างหลังพยัญชนะ มี 3 รูปได้แก่

สระ	กระทะ	มะระ
”	ตา	คาถา
สระ	เล็กน้อย	ลอยไป

สระประสมมี 15 รูป

สระ	เผ็ด	เตะ
”	ครืนคราง	--
”	พะ	--
”	หมวกแก้ว	--
”	โพะ (เพราะ)	--
”	สรเพราะ (เฉพาะ)	--
”	ยัวะโย	ตื้อ
”	ตัว	คร้ว
”	เปี้ยะ	เพี้ยะ
”	เมี้ย	เสี้ย
สระ	เสื่อ	เนื่อ
”	เสิกะ (ข้าศึก)	--
”	เหลิง (เหลือง)	เปกยี
”	น้ำเต้า	บ้ำเพ็ญ
”	เจ้า	หมู่เฮา

หมายเหตุ สระ อะ ถึงแม้จะไม่มีรูป ะ ปรากฏอยู่แต่พยัญชนะทุกตัวจะมีเสียงสระ ะ ปรากฏอยู่ สระ โอ (-า) โบราณเรียกว่า เก หน้า กา หลัง ใช้เป็น สระ โอ สระ ออ ขึ้นอยู่กับบริบท

สระพิเศษ อักษรธรรมอีสานมีใช้อยู่ 1 ตัว คือ ตัว (ฤ) ใช้เขียนคำที่ยืมมาจาก ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตและคำภาษาพื้นเมืองซึ่งมีความหมายเท่ากับ ฤ ฤา ฤา ฤา เช่น

ฤกส (ฤกษ์)

ฤา (ดั่งฤา)

ฤาชา (ลือชา)

เครื่องหมายประกอบการเขียน มีใช้อยู่ 6 ชนิด ได้แก่

1. เครื่องหมาย (นิคหิต) ออกเสียงเป็นพยัญชนะตัวที่สูดวรรคสะกด เมื่อเขียนคำภาษาบาลี เช่น สัจจัง กิจจัง ฐัมมัง
ใช้แทนเสียงสระ ออ ที่ไม่มีตัวสะกดในภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น ขอ
ปอ ฟอ ตอ กอ
2. ไม้ (กง) มีวิธีใช้อยู่ 3 ประการ
 - 2.1 ใส่เครื่องหมายไม้ เพื่อแสดงว่าคำนั้นประสมด้วยสระและมีตัวสะกดเท่ากับสระโอะลดรูป เช่น

	คน	สม	จน	ลม
2.2 ใช้เขียนประกอบกับพยัญชนะตัว			ว	ในรูปสระ
อัวะ	อัว	เช่น		
	ตัวะ	จัวะ	หัว	ตัว
 - 2.3 ใช้เขียนประกอบกับสระ (เา) เมื่อเขียนคำภาษาท้องถิ่น
เช่น แก้ว น้ำเต้า เล้า เฝ้า
3. ไม้ขีด ใช้เขียนประกอบกับสระ พยัญชนะทำหน้าที่ 4 ประการได้แก่
 - 3.1 ใช้ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดแทนพยัญชนะตัว ก

เช่น	จาก	มาก	ลาก	หมาก
------	-----	-----	-----	------
 - 3.2 ใช้กำกับคำที่ประสมกับสระ เอ ที่มีตัวสะกดซึ่งจะทำให้ออกเสียงสั้น
เช่น เต็ม เป็นเค้า
 - 3.3 ใช้ทำหน้าที่เป็นไม้หันอากาศ
เช่น ดังว่า สัมมา ครั้นว่า อาณาจักร
 - 3.4 ใช้ประกอบสระ เอียะ เอีย
เช่น เยียะ เสีย เมีย
4. ไม้ยมก ใช้เขียนแทนการซ้ำคำ ซ้ำความหรือ ให้กล่าวสองครั้ง เหมือนการใช้ไม้ยมกในอักษรไทยปัจจุบัน
เช่น ต่าง ๆ ไปไป มามา
5. เครื่องหมายทัณฑฆาต ใช้เขียนบนพยัญชนะตัวที่ไม่ต้องการออกเสียง
เช่น ปฏิบัติ พราหมณ์
6. เครื่องหมายไม้ไตคู่ ใช้กำกับสระที่มีตัวสะกดทำให้มีเสียงสั้นเหมือนการใช้ไม้ไตคู่ในภาษาไทยปัจจุบัน
เช่น เมล็ด เกล็ด เสรีจ

วรรณยุกต์

จากข้อมูลการใช้อักษรธรรมอีสานระยะแรก ๆ ไม่พบว่ามีการใช้วรรณยุกต์ ผู้อ่านต้องค้นหาเสียงวรรณยุกต์ตามความหมายของประโยคนั้น ๆ โดยอาศัยคำบริบทในประโยคเป็นเครื่องพิจารณา

เช่น คำว่า ตัวแรกควรอ่านว่าอย่างไรและคำว่า
ตัวหลังควรอ่านว่าอย่างไรจึงจะถูกต้งซึ่งประโยคด้านบนนี้ที่ถูกต้องควรอ่านว่า “ปู่ได้ปู่มาแต่นา”

ส่วนตัวอักษรธรรมที่ใช้อยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่พบในระยะหลังมีรูปวรรณยุกต์ใ้ใช้อยู่ 2 รูปได้แก่วรรณยุกต์ และ

เช่น อยู่ ท่าน ได้ไหวแล้ว
เครื่องหมายอื่น ๆ เช่น

1. เครื่องหมายต้นข้อความ หรือขึ้นต้นเรื่อง
2. เครื่องหมายที่ใช้เมื่อจบข้อความ

ตัวเลข

ตัวเลขที่เคยใช้อยู่ที่ภาคอีสานมีอยู่ 4 แบบ

1. เลขธรรมอีสาน

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

2. เลขโหรา

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

3. เลขไทยน้อย

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

4. เลขขอมโบราณ

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

หลักเกณฑ์การใช้ตัวเลข

7. เนื้อหาในหัวข้อที่ 5 หลักเกณฑ์การประสมคำอักษรธรรมอีสาน

อักษรวิธี หรือ วิธีประสมคำอักษรธรรมอีสานจัดเป็นมาตราแม่สะกดได้ 9 มาตราแม่สะกด ได้แก่

1. มาตราสะกดแม่ ก กา ได้แก่สระประสมพยัญชนะโดยไม่มีพยัญชนะเป็นตัวสะกด มีลักษณะเหมือนการแจกแม่ ก กา ในอักษรไทยปัจจุบัน

เช่น ก กา กิ กี่ กุ กู เกะ เก แกะ แก เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ ก กา

การใช้สระ ะ ธรรมดาใช้ได้โดยทั่วไป แต่ไม่นิยมใช้กับพยัญชนะ ว ค สระ ำ สูงนิยมใช้กับพยัญชนะตัว ว ค

สระ ำ และสระ เอื้อ เมื่อใช้เป็นพยัญชนะควบกล้ำหรืออักษรนำสามารถเปลี่ยนตำแหน่งของพยัญชนะตัว ว และ อ ไว้บนบรรทัดได้

การใช้คำว่า ไน สามารถเขียนเป็น ก็ได้

2. มาตราสะกดแม่ กก ได้แก่สระทั้ง 28 รูป ประสมกับพยัญชนะโดยมีพยัญชนะตัว ก ตัวเต็ม ตัวเพื่องและไม่ขีดเป็นตัวสะกด

เช่น กก กกก กกกก กกกก จาก กัก กักก กักกก กักกกก เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ กก

สระ อะ อา อุ อู ำ อัว เอีย นิยมใช้ไม่ขีดสะกดแทน ก เช่น กัก กักก กักกก กักกกก บอ ก เรียก เป็นต้น

พยัญชนะควบกล้ำ หรือพยัญชนะที่ใช้เป็นอักษรนำ นิยมใช้พยัญชนะตัว ก เต็มตัวสะกด

เช่น เหล็ก หลัก หมัก ประกอบ คำว่า หนวก หมวก หลวก หนอก หมอก หลอก เห็นเขียน

ได้ 3 แบบ

= หนวก

= หมวก

= หลวก

= หนอก

= หมอก

= หลอก

ข้อสังเกต คำบางคำอาจเขียนไม่เป็นไปตามความนิยมดังกล่าวมาแล้วก็ได้

3. มาตราสะกดแม่ กต ได้แก่สระทั้ง 28 รูป ประสมกับพยัญชนะโดยมีพยัญชนะตัว ด ตัวเต็ม ตัวเพื่อง และ ส เป็นตัวสะกด

เช่น ลต ลดก ลดกก ลดกกก ลดกกกกก ลดกต ลดกตต ลดกตตต ลดกตตตต ลดกตตตตต เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ กต

คำที่ประสมด้วยสระ โอะลดรูป ไม้
ชัด อา อี อี อี อี เอ แอ โอ เออ เอื้อ นิยมวางตัวสะกดไว้ใต้บรรทัด

คำที่ประสมด้วยสระ อู อู ออ
อัว ย (เอีย) นิยมวางตัวสะกดไว้บนบรรทัด

อนึ่งความนิยม ดังกล่าวมานั้น อาจไม่เป็นไปตามนั้นก็ได้ อาจขึ้นอยู่กับความนิยมในการใช้ของแต่ละสำนักเรียนแต่ละท้องถิ่นก็ได้

4. มาตราสะกดแม่ กบ ได้แก่สระทั้ง 28 รูป ประสมกับพยัญชนะ โดยมีพยัญชนะตัว บ ตัวเต็ม และ บ ตัวเพ็อง เป็นตัวสะกด

เช่น ตบ นบ หลบ แมบลิน

ข้อสังเกตการใช้แม่ กบ

สระ โอะลดรูป ไม้ชัด อา อี อี อี อี อือ อู อู เอีย แอ โอ
เออ เอื้อ นิยมใช้พยัญชนะตัว บ เพ็องเป็นตัวสะกด

สระ ออ อัว เอื้อ นิยมใช้พยัญชนะตัว บ ตัวเต็มเป็นตัวสะกด

อนึ่งความนิยมดังกล่าวมานั้น มิใช่กฎเกณฑ์ตายตัว ดังนั้นอาจใช้สลับกันได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

5. มาตราสะกดแม่ กง ได้แก่การประสมสระทั้ง 28 รูป โดยมีพยัญชนะตัว ง ตัวเต็ม ตัวเพ็อง และไม้อังแล่น บางครั้งเรียกว่า (ไม้กั้งไหลก็มี) เป็นตัวสะกด

เช่น กง หลง หนังสือ พร้อม
เพียง เถิง เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ กง

พยัญชนะตัว ง เพ็อง นิยมเขียนไว้ใต้บรรทัด เป็นตัวสะกด

ไม้อังแล่น หรือ ง เพ็อง วางไว้บนบรรทัด เป็นตัวสะกดและนิยมใช้กับสระ

อู อู ย (เอีย) ออ แต่ไม่นิยมใช้กับ หยอ หยาดหน้า

พยัญชนะตัว ง ตัวเต็มนิยมวางไว้บนบรรทัด

ความนิยมดังกล่าวมาข้างต้นนั้น มิใช่หลักเกณฑ์ตายตัว สามารถใช้แตกต่างหรือสลับกันได้

6. มาตราสะกดแม่ กน ได้แก่สระทั้ง 28 รูปประสมกับพยัญชนะโดยมีพยัญชนะตัว น ตัวเต็มตัว ตัว น เพ็อง และ ร เป็นตัวสะกด

เช่น คน หล่น หม่น หมี่ร ขุน เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ กน

น ตัวเพ็อง นิยมใช้ประกอบกับพยัญชนะต้นได้ทุกตัว ยกเว้นพยัญชนะอักษรควบหรืออักษรนำที่ซ้อนอยู่ใต้บรรทัด นิยมใช้พยัญชนะตัว น ตัวเต็มสะกดแทน

พบว่ามีความนิยมใช้พยัญชนะตัว ร แทนตัว น บ้างในบางครั้ง และในทางกลับกันพบว่ามีการใช้ น แทน ร ด้วยเช่นกัน

สระ - มีพยัญชนะตัว น และ น สะกดจะอ่านออกเสียงสั้น

เช่น เกิน ถ้าไม่มีเครื่องหมาย -ให้อ่านว่า กเน หรือ เกนก็ได้
พยัญชนะตัว ร ที่มีรูปคล้ายกับไม้อังแล่นที่วางไว้ข้างบนพยัญชนะ นักศึกษาต้องสังเกตให้ดีโดยดูคำปริบทว่าคำใดเป็นพยัญชนะตัว ร แทนตัว น และตัวใดเป็นพยัญชนะที่ใช้แทนตัว ง

7. มาตราสะกดแม่ กม ได้แก่สระทั้ง 28 รูปประกอบกับพยัญชนะโดยมีพยัญชนะตัว ม เต็มตัว ม เพียงเป็นตัวสะกด

เช่น ร่มไม้ พร้อมเพรียง ร่มเรียง เป็นต้น
ข้อสังเกตการใช้แม่ กม
สระ นิยมใช้พยัญชนะตัว ม เพียงเป็นตัวสะกด
สระ นิยมใช้พยัญชนะตัว ตัวเต็มเป็นตัวสะกด แต่
อย่างไรก็ตามความนิยมทั้งสองประการนั้นก็มิใช่กฎเกณฑ์ตายตัว ดังนั้นอาจมีการใช้สลับกันได้
คำที่ประสมโดยใช้ไม้ขีดทำหน้าที่แทนไม้หันอากาศมีพยัญชนะ ม สะกด สามารถใช้สระ อ่า แทนก็ได้

เช่น คัม จัม เป็น คำ จำ เป็นต้น
คำที่มีพยัญชนะตัว ม ตัวเต็มสะกดและมีพยัญชนะตัว ม เพียงเป็นตัวตามใช้เฉพาะคำยืมภาษาบาลี

เช่น ฌมมเทศนา

8. มาตราสะกดแม่ เกย ได้แก่สระประสมพยัญชนะโดยมี พยัญชนะตัว ย เต็มตัว และตัว ย เพียง เป็นตัวสะกด

เช่น เสวย เลย โจรภัย โหนย (หนอย) เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ เกย
พยัญชนะตัว ย เพียงนิยมใช้กับสระ
เออ อ่า อี้ อือ อุ อู โอ อัว และเอือ
อหนึ่งสระ เอือ บางครั้งพบว่านิยมนำสระ ออ ตัวเพ็องมาไว้บนบรรทัดแล้วเขียนด้วย อ ตัวเต็มแทน สามารถใช้พยัญชนะตัว ย ตัวเต็มหรือ ตัวเพ็องสะกดก็ได้

9. มาตราสะกดแม่ เกอว ได้แก่สระประสมพยัญชนะโดยมี พยัญชนะตัว ว ตัวเต็ม และ ว ตัวเพ็องเป็นตัวสะกด

เช่น ยาว หนาว เหลว เหลี้ยว เป็นต้น

ข้อสังเกตการใช้แม่ เกอว

นิยมใช้พยัญชนะตัว ว ตัวเพื่อสะกดคำที่เป็นอักษรเดี่ยว และเรียงไว้ใต้บรรทัด
 เช่น ท้าว เป็นต้น
 นิยมใช้พยัญชนะตัว ว ตัวเต็มสะกดกับสระ ออ ย วา งไว้บนบรรทัด
 เช่น เที้ยว เลี้ยว เกลี้ยว เป็นต้น
 หนึ่งการใช้พยัญชนะตัว ว สะกดต้องพิจารณาดูคำปริบทให้ดีว่าเป็นพยัญชนะ
 ตัวสะกดหรือเป็นพยัญชนะควบกล้ำ

คำเขียนพิเศษหรือคำย่อ

คำเขียนพิเศษหรือคำย่อ เป็นคำที่เขียนไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์การเขียนทั่ว ๆ ไป แต่
 มีการเขียนกันมาแต่โบราณ นักปราชญ์ชาวอีสานได้กำหนดการอ่านไว้ดังนี้

อ่านว่า	แล	อ่านว่า	ดูรา	อ่านว่า	แท้แล
"	ก็มี	"	ชื่อว่า	"	ก็ใครได้
อ่านว่า	ไปมา	อ่านว่า	กระทำ	อ่านว่า	บอดี
"	เท่าที่	"	คือว่า	"	ลีลา
"	นา	"	ได้เอา	"	ชื่อว่า เป็นต้น

8. การประเมินผลท้ายตอนที่ 2

เฉลยประเมินตนเองก่อนเรียนตอนที่ 2

1. ถูก	11. ผิด
2. ผิด	12. ถูก
3. ผิด	13. ผิด
4. ถูก	14. ถูก
5. ถูก	15. ถูก
6. ถูก	16. ถูก
7. ถูก	17. ผิด
8. ถูก	18. ผิด
9. ถูก	19. ถูก
10. ถูก	20. ผิด

เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ 3.2

1. อักษรธรรมอีสานมี 66 ตัว พยัญชนะมี 38 ตัว แบ่งเป็นพยัญชนะตัวเต็มและ
 พยัญชนะตัวเพ็อง

2. ใช้เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะควบกล้ำ พยัญชนะตัวตามและตัวสะกด
3. พยัญชนะบางพวกใช้เขียนเฉพาะคำภาษาบาลี บางตัวใช้เขียนคำภาษาถิ่นออกเสียงต่างไปจากคำภาษากลาง พยัญชนะบางตัวเป็นได้ทั้งสระและพยัญชนะ
4. พยัญชนะทั้งหมดใช้เป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบได้ ตัวสะกดใช้ในรูปพยัญชนะตัวเต็มและตัวเพ็อง และใช้ในรูปการทำสังโยคตามหลักภาษาบาลี
5. สระอักษรธรรมอีสานแบ่งเป็น สระลอย สระจม และสระพิเศษ
6. เครื่องหมายประกอบการเขียนมี นิคหิต ไม้กง ไม้ซัด ไม้ยมก ไม้ทัณฑฆาต ไม้ไต่คู่ วรรณยุกต์
7. เครื่องหมายขึ้นต้นข้อความ และจบข้อความ
8. ตัวเลขที่เคยใช้อยู่ในภาคอีสานมีอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ เลขขอมโบราณ เลขธรรมเลขโหราและเลขไทยน้อย
9. เลขธรรมนิยมใช้คู่กับอักษรธรรม เลขโหรานิยมใช้กับหนังสือที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตำราต่าง ๆ เช่น ตำราหมอดู ตำรายา เป็นต้น เลขไทยน้อยนิยมใช้คู่กับอักษรไทยน้อย

เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ 4.2

1. คำว่า “ ” สะกดด้วยแม่ กด
2. พยัญชนะ “ ” เรียกว่า ส สองห้อง
3. คำว่า “ ” มีพยัญชนะตัว พ ตัวเต็มเป็นตัวสะกด และมีพยัญชนะตัว พ เพ็องเป็นตัวตาม
คำว่า “ ” มีพยัญชนะตัว ม ตัวเต็มเป็นตัวสะกด และมีพยัญชนะตัว ม เพ็องเป็นตัวตาม
4. รูปพยัญชนะตัว และ (ด บ ฝ ฟ และ ฮ)
5. รูปพยัญชนะตัว และ เรียกว่าพยัญชนะตัวเพ็อง
6. คำว่า “ ” สะกดด้วยแม่ กน
7. คำว่า “ ” สะกดด้วยแม่ กง
8. สระ “ ” เรียกว่าสระลอย
9. สระ “ ” เรียกว่าสระพิเศษ
10. ตัวเลข “ ” เรียกว่าเลขโหรา

เฉลยกิจกรรมการเรียนรู้ 6.2

1. รูปสระที่ยกมานี้ เท่ากับรูปสระอี ในอักษรไทยปัจจุบัน
2. เหมือนรูปสระ อู ในอักษรไทยปัจจุบัน
3. รูปสระ อี วางไว้บนพยัญชนะ
4. รูปสระ อี เรียกว่า สระจมหรือ สระนิสสัย
5. รูปสระ ออย เท่ากับสระ อ ที่มี ย สะกด

6. เป็นรูปสระพิเศษ เท่ากับสระ ฤ ฤา ฦ ฦา ในอักษรไทยปัจจุบัน
7. เครื่องหมายประกอบการเขียนนี้เรียกว่า ไม้กง
8. เครื่องหมายประกอบการเขียนนี้เรียกว่า ไม้ขีด มีหลักเกณฑ์การใช้ 4 อย่าง
 1. ใช้เป็นพยัญชนะตัวสะกดแทน ก
 2. ใช้กำกับคำที่ประสมสระเอมีตัวสะกดทำให้ออกเสียงสั้น
 3. ใช้ทำหน้าที่แทนไม้หันอากาศ
 4. ใช้ประกอบสระ เอียะ สระ เอีย
9. รูปวรรณยุกต์ที่ใช้ในอักษรธรรมที่ใช้ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีอยู่ 2 รูป คือ วรรณยุกต์เอกและวรรณยุกต์โท
10. คำที่ให้ไว้นี้ อ่านว่า แก้วล้านบาท

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 1 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 72-73)

ปะละ	พารา	มะลิ	อยู่ดี	ถือโอ	ธูระ	เกะกะ	เวลา
แวะมา	ไปเอยอ	หน้าเรอ	ถอยหนี	พ่อแม่	ถ้าแก่	ใจดู	เหลาสอ
แอน้อย	จิโกะ	โจะไว้	โมโห	เหาะไป	เตาไฟ	จำปี	ชอเขียะ
เมียเจ้า	ขี้ตัว	ใส่อ้ว	ไม้หลัว	เรือเฮา	ตาเหลือ	หาว่า	อู้เหนือ
มือขวา	ขวามือ	ไกวอู้	ใจไว	ข้าวหม่า	เป่าไฟ	น้ำเยื่อ	เงินหมั้น
ต้นตาล	หลานเจ้า	กินน้ำ	ดูหมิ่น	คนจีน	หลิ่นน้ำกัน	ขึ้นพู	หมิ่นชา
อีย่นอยู่	หมิ่นห้า	ปีกุน	หมุ่นไป	หินปูน	หมุนหมอน	เห็นกัน	
เหม็นเนา	คนเขมร	แบนมือ	แหนนหนา	โกนไม้	เอาไว้โยน	ควรแล	
ขี้ขมวน	กอนดิน	หลอนว่า	หมั้นเพียร	เงินเหล็ยร	เดือนให้	เหมือนกัน	
บ้านเพิ่น	เกินไป	เป็นเหลิน	ควรไฟ	ไปพลัร	กวนบ้าน	ขี้เกวียน	ขวานหอน
ทาชมี้ร	แหวนคำ	ขึ้นสวรรค	เดือนนี้	เฮือนโจร	ฯลฯ		

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 2 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 81)

ให้เจ้าอยู่ตือยามักัย เขาจะไปไถน่านำพ่อเจ้า เขาจะไปซื้อส้ม เจ้าอย่าได้ทำกะกะ
 เขาจะแวะไปหาก้า ผู้ใดมีโมโหโทโสบอดิแล ข้อยไปไหว้สาธุครุบา เขาใส่ดีจิโกะ
 แม่เจ้าไกวอู้ ข้าได้กระทำแท้ดีหลี เจ้าอยู่ยู่ที่ศาลา แม่เขาซื้อสุมาลี ทำไฉนเดจะได
 ให้เจ้าจำเอาคานี้ไว้ เขาก็มาที่นี้ทุกปี ผู้ใดมีปัญญาดีแท้แล ผิดว่าเจ้าได้กระทำแท้
 คำนี้มีแท้ดีหลีแลนา เจ้าจะบ่อไปก็บ่อว่าแต่เช้า เจ้าได้กระทำแท้ดีหลี เสนาเข้าเฝ้าเจ้าฟ้า
 คำนี้มีแท้ชะแล เมียเจ้ามีชอเขียะ ผู้นี้ขี้ตัว เจ้าอย่าเชื่อไม้ เขาจะไปซื้อเฮื่อ

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 3 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 86)

เอ็นคูสองราชไท	ธิดา	ท่านนา
ท่านบ่อเห็นโยทยา	อกใหม่	

พระลอราชจักมา	ภาไป มาเลย
สองราชละห้อยให้	แต่ท่า ภูบาล
จึงใช้สองพี่เลี้ยง	ไปปล้น
ถามปู่เป็นฉันใด	ดังนี้
เข้าไปบังคมคั่น	พระปู่ แลนา
พระปู่เฮยยังก็	เมื่อท่านจักมา
ปู่เลี้ยงเห็นทั่วแล้ว	ทุกอัน นามแม่
บอกข่าวเขาแก่กัน	แต่งเฝ้า
มดหมोजักเทียมทัน	เขายาก นึกนา
ไว้ปู่จักกลอยเกล้า	ต่อด้วยเขาเอง

๗

เฉลยแบบฝึกหัดอ่านที่ 4 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 90)

ผู้ใดหมั่นเรียนเขียนอ่าน นานไปจะได้เป็นเสมียน ให้เจ้าหมื่นแก่นแสนปีเทอญ
 ท่านอย่าได้ดูหมิ่นเขา วานนี้เราเห็นเขมรและจีนมาเล่นกับหลานเจ้า ผู้ใดทำการดี
 จะได้ขึ้นเงินเดือน เราเห็นทหารหมื่นห้าพันคน ครั้นเจ้ามีนขาหรือแขน
 ให้เอาน้ำมันแคทา อาจารย์สอนว่าแผ่นดินหมุน ตาหมุนเอาหินปูนแต่ที่ใดมา
 ผู้ใดกระทำบุญให้ท่านจะได้ขึ้นสวรรค์ เป็นหนี้สินท่านให้ใช้แทน แห่แหน
 พระเจ้าแผ่นดิน เขาเอาแหนมาเกื้อหนุน ปลาย่อนนี้เป็นหนอน และชี้ขั้ววนหมื่น
 เน่าแท้ เงินเหรียญเก่า ใหญ่กว่าเงินเหรียญใหม่ มันซื้อขวานหนอนไว้พันสวน

เฉลยแบบฝึกหัดอ่านที่ 5 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 93)

เพชรลูกโต มีวรรณเขียวหน่วยแหย่ง ชื่อว่าเพชรแหย่ง มีไว้ชุ่มเย็น
 มีเงินค่าเข้าของสมบัติ
 เพชรลูกโต มีวรรณดังรากล้วยกลมยาว ชื่อว่าเพชรกล้วยชุ่มเย็นดี
 เพชรลูกโต มีวรรณดังเหล็ก มีน้ำหนัก ชื่อว่าเพชรใจเหล็ก
 เพชรลูกโต มีวรรณดังเหล็ก จดกันออกทุกด้าน ชื่อว่าชายพันชั้น
 เพชรลูกโต มีวรรณดังเหล็ก มีเหลี่ยมเสมอกัน ชื่อว่าเพชรหน้าตั้ง ขามเขี้ยว
 ขามงา หมาขบป่อเข้า ขามควรแลละคุยเนอ
 เพชรลูกโต มีวรรณแดงดังหาง แลดังน้ำราก ชื่อว่าเพชรหมากเข้า
 เพชรลูกโต มีวรรณดังคำมีเหลี่ยม ชื่อว่าเพชรน้ำคำ ชุ่มเย็นมีเข้าของเงินคำ
 เพชรลูกโต มีวรรณดังเหล็ก มีตุ่มติดกันออกทุกด้าน ชื่อว่าขมน้ำคำ ขามอาวูช
 ป่อมีคม
 เพชรลูกโต มีวรรณดังหมากปากผีแบ่ง มีคำพันคำ
 เพชรลูกโต มีวรรณดำก็ดี แดงก็ดี ลักษณะเหมือนตัวแมงเหียงงำรัง ชื่อว่า
 เพชรแมงเหียงงำรัง วิเศษนักแล

เฉลยแบบฝึกหัดอ่านที่ 6 (ตำรากระบวนวิชา FL 347 หน้า 96-97)

เฒ่าแก่แล้ว เนื้อเหี่ยวหนังยาน หูตาเสียวกะป๋อดียงน้อย ดินมือเส้าตนโตกะ
หมองหม่น หูกะป๋อแจ่งตานั่นกะป๋อใส บาดสิลุยกอย่างย้ายย้ายย่างไปมา หลังชดโฆ
แข่งโงงโงงเลยป๋อแสนแก่นหน้าโสภาก็คือเก่า

เฒ่าแก่แล้วหากแนวนี้สูคน พวกหมู่เจ้าพี่น้อง ประชาลูกหลานเหลน ยังป๋อทัน
ได้เห็น เมื่อลุนหากสิพ่อฝูงหมู่เจ้าหงเยาว์ป๋อทันแก่ อย่าได้ปะหมั้นมางเฒ่า
เล่นป๋อดี แสงไฟแจ่งป๋อท้อแสงสุริเยศกะบองได้หมื่นเล่ม ป๋อแมนแจ่งแห่งแสงเดือน
แต่ว่าหลานเหลนหลอน ป๋อปุ่นปานเฒ่ายา เด็กน้อยรู้ตั้งล้าน ป๋อปานเฒ่าผู้เดียว
เด็กน้อยนี้ได้ยินเสียงแมว์ร้องในเรือน มันก็สันเสื่อโคง มีหมื่นชั้นคนเฒ่า
กะป๋อกลัมัน ป๋อมีผู้เรียนถ้วนเมิดกะบวนแปดหมื่น แต่หลวงพ่อนอนเฝ้าตู้
ป๋อมีรัฐสุโต หนังสือกอมต่างคนต่างมี โตบาลีต่างคนต่างได้ ศิษย์ต่างคุณ
อาจารย์ต่างวัด คฤหัสถ์ต่างบ้าน หัวล้านต่างคุ่ม หามือป๋อถึกกันดอกนา
บ้านช้อยพุนป๋ออีตบ่ออย่าง เว้าแล้วขออนุญาตเต๋อ ปวดท้องขี้โปงอยหลังเต่า
หักไม้แกงกะไปถึกซาก้าง ๆ